

Psyschkiánz atya 1820-ban a száz családot tevő örmények nagyobb részét már a vidéken lakónak mondhatta.

Folytatjuk

(Megjelent: *Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képekben. Galícia. Budapest 1898.*)

/Szerk. megjegyzés: eredeti írásmóddal/

* * *

Köllő Katalin - Kolozsvár

A gyümölcsstermesztés szerelmese

II. rész

*A 2004. decemberi és februári füzetekben megjelent köszöntő és riport folytatása
a 95 éves Veress Istvánnal*

- Van két lánya Pista bácsinak, ők folytatták a szakmát?

- Judit lányom angol-román szakot végzett a Babes-Bolyai Tudomány egyetemen, majd egy éven át tanított angol nyelvet a Bethlen Gábor Kollégiumban, Nagyenyeden. Egyébként a Bethlen-kollégiumban a nagybátyámtól kezdve, Veress Gábortól édesapámon át, a sógoromig, Vita Zsigmondig, majd a leányom, mind tanítottak ott. Mondhatnám, össze voltunk növe a kollégiummal, és az erdejével, írtam is egy cikket, *A Bethlen-kollégium erdeje* címmel, a Természet világa című folyóiratban. De megjelent a kollégium évkönyvében is. A Természet világában több írásom jelent meg, no meg vadászcikkeim szintén. A másik lányom, Éva, biológus, ő is írogat, főleg zöldségstermesztésű cikkeket.

- Amint látom, ezek a vadászcikkek nem is olyan régen születtek, még mindig tetszik írni?

- Igen. Mai napig is írok, ha többet nem, de legalább egy oldalt naponta. Én soha nem untam magam egyébként. A feleségem tavaly bekövetkezett halála után írtam egy körülbelül húsz oldalas anyagot, szerettem volna, ha megjelenik valahol kötetben, de végül az Erdélyi Gazda hozta le, két részben, *Természetjáró élményeim, feleségem emlékére* címmel. De sajnálom, hogy nagy része kimaradt. A feleségem nagyon szeretett kirándulni. Még a vadászatokra is elkísért. Soha nem volt vadászatellenes. Mindig áthidalta valahogy. Amúgy a nők mindig vadászatellenesek.

- Mit gondol, miért? Sajnálják az állatot?

- Van, aki sajnálja, de van, aki, azt szeretné, hogy a férje mindig ott üljön a szoknyája mellett.

- Itt a szobában rengeteg trófea van, ezek mind sajátjai?

- Hát hogye! Az ember csak a saját trófeáját teszi a falra. A legértékesebb trófeám egyébként az egyik farkas koponya, aranyérmes.

- Azt hol lőtte Pista bácsi?

- Szamosfalván. Még volt egy aranyérmes trófeám. 1935-ben lőttem egy őzbakot, amelyet elküldtem a berlini kiállításra, és megnyertem. De sajnos Csombordon a háború alatt mind elvesztek az addig meglévő trófeáim.

- Az ágy melletti polcon látható két gyönyörű tők. Innen származnak a kertből?

- Igen. Laskatők.

- Még mindig tetszik foglalatzkodni a kertben?

- Ebben az évben nagyon keveset. Már rosszul járok, úgyhogy most Éva lányom a kertész. Amúgy az utóbbi időben nemigen írtam zöldségstermesztési cikket, maradtam a gyümölcsstermesztésnél meg a vadászatnál. A vadászcikkeim közül Magyarországon is jelentek meg.

- Pista bácsinak mi a véleménye azokról az új amerikai fajtákról, amelyek most már felénk is kezdenek elterjedni, gyönyörű, tökéletes formájuk van, nagyok és kíváncsok, de valahogy nem hiszi el az ember, hogy természetes módon lettek ilyené?

- Írtam egy cikket az Erdélyi Gazdának, amelynek a címe: *A legjobb gyümölcs az alma*. Azzal kezdtem, hogy ebben a cikkben nem arról fogok beszélni, hogyan ültetik, metszik, hogyan ápolják az almafát, hanem általános dolgokról. Arról, hogy milyen változások történtek az utóbbi fél évszázadban az almatermesztés terén. Megírtam, hogy számos új fajta jelent meg, vannak, amelyek ellenállnak a különböző betegségeknek, de vannak olyanok is, amelyek nagyon érzékenyek. Éppen ezért a régi fajtákat is ajánlom a kiskertekbe, például Kós Károlynak a Batul almáját. A Fehér megyei felvinci faiskolában árulnak régi faj-

tákat is, mégpedig nem az úgynevezett törpe alanyon, hanem vad alanyon. Éppen azért, hogy legyen mit ültessenek a kiskertbe a gazdák. Most gyűjtök az új fajtákból néhány darabot, mert minden évben november végén, december elején szűk körben tartunk egy kis összejövetelt a gyümölcsstermesztő barátaimmal. Már készülünk rá, gyűjtöm az anyagot. Ilyenkor be szoktam mutatni az új fajtákat, de a régi, elfelejtett fajtákat is előszedem. Most például a Zsíros alma nevezetűt, így hívják Györgyfalván. Az egyik barátom hozott nekem ilyen almát, persze rögtön rájöttem, hogy ez az úgynevezett zsíros alma, ez egy régi német fajta, Lángoló Cardinal a neve. Nos, ezt is bemutatom nekik, mert ez is olyan fajta, sajnos, amely előbb-utóbb el fog tűnni. Folyton hangsúlyozom, hogy próbáljuk megmenteni ezeket a régi fajtákat, lehetőleg azok, akiknek van kiskertjük. Ahogyan tette azt Bereczky Máté például, aki egyike a legnagyobb magyar pomológusoknak. Egy fára több almafajtát oltott, így nem kellett annyi terület hozzá. Be kellene vezetni ezt a módszert a kiskertekbe. Nekem is voltak ilyen fáim, Bereczky szerint fajtafa, vagy a mostani divat szerint gyűjteményesfa, de rendre elpusztultak, sajnos.

- *Ezt hogy tetszik érteni, hogy egy fára többfajtát oltani?*

- Volt például egy almafám, azon tizenkétféle nyári alma termett.

- *Egy fán?*

- Igen. Volt egy másik, amelynek a sugarára oltottam 10-15 cm-re összesen 43 fajtát.

- *Szinte hihetetlen számomra, de bizonyára a szakértőknek nem jelent újdonságot. Látom, itt a szoba tele van mindenféle folyóirattal, szakkönyvekkel, újságokkal. Ezek szerint elég sokat tetszik olvasni, nem?*

- Igen. Szeretnék lépést tartani a változásokkal, mindig is igényes voltam ezen a téren. Mindig ellenőrzöm a latin elnevezéseket is. Vannak új botanika könyveim, de megvannak a régiak is. Megvan a Jávorka Sándor-féle *Magyar flóra*, ez a határozó, valamint a képes határozó is, *A magyar flóra képekben*. Ezek régiak, de nagyon jók. Aztán van a *Kertészeti lexikon*. De van egy könyvem, amellyel nagyszerűen tudok dolgozni, ellenőrizni lehet vele mindent: *Európa fái és bokrai*. Ez nemrég jelent meg, idáig minden botanikai problémára választ kaptam a segítségével. Szerzője orosz, Oleg Poluninnak hívják. Ezt a könyvet Juci lányomtól kaptam. Egyébként ő is nagy kiránduló, ért a botanikához is. Az unokám pedig, Janó, azért lett erdész, majd botanikus, mert két és fél éves kora óta vittem magammal az erdőbe. Janó húga, Eszter amikor elvégezte a közgazdasági egyetemet, hatszáz végzős közül egyedül ő kapott aranydiplomát, mert végig színjeles volt.

- *Pista bácsi mit szeret a legjobban olvasni?*

- Amikor pihenni szeretnék, akkor vadászatról. Most is egy vadászkönyvet olvasok, mert szükségem van arra, hogy valamivel kiszellőztessem a koponyámat.

- *Az almákról beszélgetve, tetszett említeni a Kós Károly nevét. Pista bácsi személyesen ismerte Kós Károlyt ugye? Hogyan ismerkedtek meg?*

- 1931 október első napjaiban fel voltam készülve, hogy visszamegyek Budapestre, tovább tanulni, ugyanis egy évig meg kellett szakítanom a tanulmányaimat, mert behívtak katonának. Édesapám, aki a Bethlen-kollégium tanítóképzőjében az úgynevezett gyakorló iskolának volt az igazgatója, bent volt a tanári szobában, ott tárgyalt Kós Károllyal, hogy milyen legyen az új iskolának az épülete. Az én vonatom körülbelül este 11 óra felé indult csak, előtte azonban szerettem volna még beszélni édesapámmal, így odamentem az irodához. Ahogy kinyitottam az ajtót, megláttam Kós Károly alakját, felismertem, hiszen láttam a fényképét a folyóiratokban. Emlékszem, ahogy ott állt és rásütött a nap, rézszerű arca volt, mély barázdákkal, a jellegzetes nagy bajuszával. Valamin vitatkoztak, Kós Károly fennhangon ismételte: ezért harcolni kell. Amikor benyitottam, édesapám hozzám fordult, és bemutatott, én valami olyasmit motyogtam, hogy: mérnök úr! Mi az, hogy mérnök úr!? Az én barátomnak a fia mondja nekem, hogy Károly bácsi, nem mérnök úr! Aztán kivallatott, hogy hol és mit tanulok, és nagyon helyeselte. Visszamentem Pestre, de közben elég sokat gondoltam Károly bácsira. Igyekeztem megkeresni azokat az épületeket, amelyeket ő tervezett Budapesten és környékén. Aztán telt az idő, én hazajöttem, dolgozni kezdtem az Ambrozi-Fischer telepen, majd elkerültem Csombordra. Egyszer 1938 augusztus elején mondja az igazgatóm, dr. Nagy Endre, hogy ekkor és ekkor jön Kós Károly, Elekes Viktor rektorprofesszor, Szász Pál, a kollégium főgondnoka, és még egy páran. Meg is érkeztek, és csodák csodája, Károly bácsi megismert. Na, hogy vagy, megnősültél, kérdezte? Mondom, nem, de el akarom venni a református lelkész leányát. Azt mondja, az én feleségem is pappleány, a türei lelkész lánya, és nem bántam meg. Azt kívánom, te se bánjad meg a választást. Később megismerte aztán a feleségemet is.

- *Miért ment Kós Károly Csombordra?*

- Az iskola épülete 1938-ban már nem volt megfelelő, sem az istálló, sem a magtár. Őt azért hívták oda, hogy tekintse meg az épületegyüttest, majd készítsen egy tervet, hogyan lehet minél gyorsabban és olcsóbban kijavítani a hibákat. Végig is nézte, kezdve a főépülettel, majd elmagyarázta, hogyan képzeli a javításokat. A régi, uradalmi istállóval egyáltalán nem volt elégedett, azt mondta, ide kisgazda istállót kell építeni, ahol minden van, takarmány-előkészítő rész, tejhűtő és tároló, külön hely a beteg állatoknak. A magtárat is kifogásolta, nagyon kicsi volt. Csak a pincével volt megelégedve, ott lehetett terjeszkedni, jó húsz méternyire. Aztán lejött a kertbe, megnézte a faiskolát. Épp ott tartózkodtak a diákok gyakorlaton. Nagyon tetszett Károly bácsinak a kert. Első kérdése így hangzott: Batul és Ponyik alma van? Mondtam, van. Mennyi? Hát, mondom, egy-egy sor. Igen, és Jonathan miért van tíz sor?, kifogásolta. De, mondom, tetszett neki a jeltáblázás, a törzskönyvezés, meg is dicsérte. De nemcsak gyümölcsfa volt ott és szőlőoltvány, hanem ezer rózsabokor is, pont akkor virágoztak másodszor.

(Folytatjuk)

* * *

100 éve született

báró Lukács Miklós

1905. február 4-én született Gyulán, 1986. november 1. napján Budapesten hunyt el.

Édesapja *erzsébetvárosi* Lukács György (Nagyvárad 1865. szept. 10. - Budapest 1950. szept. 28.) Dr. jur., cs. és kir. kamarás, v.b.t.t., m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter, az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat elnöke, a Magyar Revíziós Liga ügyvezető elnöke, a TBC elleni küzdelem jeles képviselője, Békés vm. és Hódmezővásárhely szab. kir. város főispánja, országgyűlési képviselő. Édesanyja *perényi báró* Perényi Marjorie Csillagkeresztes hölgy.

Tanulmányait 1926-1928-ig a lipcei konzervatóriumban, 1928-1930-ig a berlini Zeneművészeti Főiskolán végezte Julius Prüwer, Artur Schnabel és Paul Hindemith vezetésével. 1930-1943 karmester különböző német színházaknál (Hamburg, Osnabrück, Münster i W, Greifswald), 1943-1978 (nyugalomba vonulásáig) a Magyar Állami Operaház karmestere, 1946-1950-ig főtítkára, 1944-ben és 1966-1978-ig igazgatója. Operaelőadásokat és hangversenyeket vezényel idehaza és (1930-1943 és 1958 után) külföldön. Munkásságának súlypontja: Brahms, Bartók, Kodály művei, Wagner zenedrámái, Verdi operái.

(Forrás: Brockhaus és Riemann: Zenei Lexikon II. kötet; Gudenus János József: Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája (Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület Budapest 2000.)

* * *

Emlékezés régi csíkiakról, és másokról

1. rész

A Füzetek 2004 július-augusztusi számában már olvashattunk *Tivai Nagy Imre* visszaemlékezéseiből, az örménymagyar Fejékekről szólókat.

Ezúttal más csíki örménymagyarokról rajzolt „arcképeit” közöljük, illetve könyvéből azokat a részeket, ahol nagy valószínűséggel „atyánkfiairól” esik szó.

„A nyomda-szükség kérdése Csíkszeredában akkor vált aktuálissá, mikor 1881 évi karácsonykor Székelyföld címen szétküldöttük az első csíki újság mutatószámait (..). A lap érdekeltségét a második évben már Udvarhely megyére is kiterjesztettük, hol **Dr. Kabdebó Ferencz** volt a társszerkesztő.”

Itt mondom el, hogy a nevezett társszerkesztő korábban is foglalkozott írással, 1879-ben kötete is jelent meg Nagyszebenben, *Költemények* címen.

Ebből idézek egy verset:

1878. Martius 15-én

*Szabadságunk emléknepja
Fényes, szép ünnepe van ma;
Örüljön hát ifja, véne
E dicső nap emlékére,*